

פסקים והלכות

עם תשובות והוראות מגדולי הפוסקים, מאת הרב יוסף אביטבול שליט"א

בסייעתא דשמיא, גליון מס' 70, פרשת לך לך ה'תשפ"ה

דיני שאלת גשמים - ברך עלינו/ותן טל ומטר לברכה

[עם שימת ההבדלים, לבני ספרד, ולבני אשכנז, נתבאר בארוכה בקונטרס שערי יוסף דיני ברך עלינו מהדורת תשפ"ד]

לא הכריז אעפ"כ יאמרו ותן טל ומטר, [ויש רבים שנהגו שלא להכריז, ומקיימים דין זה ע"י שלטים בביהכנסת].

אמירת ברך עלינו/ותן טל ומטר לברכה בקול רם בתפילת שמו"ע - רבים מבני ספרד נהגו לומר בימים הראשונים בתפילת שמו"ע ברך עלינו/ותן טל ומטר לברכה, ואין איסור בזה מעיקר הדין. (ספר צור החיים לרבינו חיים בר שמואל מטולידו עמ' טו בשם הרשב"א, באר היטב סי' תכ"ב, וכן הו"ד הגריש"א בספר ציוני הלכה תפילה עמ' קסד, וכן הו"ד הגרעי"י ועוד, ואמנם הגרש"א החמיר בזה). אך מ"מ מספיק שהש"ץ או הגבאי יאמרו בקול רם, ולא כל אחד מהציבור. (מכאן באר היטב שם, וכן הורה הגר"י, והגר"מ).

דיני מי ששכח לשאול ותן ומטר לברכה/ברך עלינו ונזכר באמצע התפילה

א. אם נזכר באמצע ברכת "ברך עלינו" לפני סיום הברכה הברכה, **לבני אשכנז**: יאמר במקום שנזכר, וטוב לכתחילה שיחזור ויאמר "ותן טל ומטר" ויגמור כסדר (משנ"ב סי' קיז סקט"ו וביה"ל סי' קיד ד"ה במקום. משנ"ב סי' סו סק"ב). **ולבני ספרד** אם התחיל לומר "ברכנו ה' אלוהינו בכל מעשה ידינו", או הגיע לברך שנתינו, ונזכר שעתה ימות הגשמים, יפסיק מיד, ויתחיל לומר "ברך עלינו את השנה הזאת וכו'", [כיון שהרי הוא הוספה על מה שהתחיל לומר ברכנו כדי שלא יחשב לטעות מה שהזכיר]. (ע"פ משנ"ב שם, וש"ת אור לציון ח"ב פ"ז בביאורים לתשובה לב, ובהו"ח"ק האריך בכמה טעמים מדוע אינו הפסק, שיש משמעות למה שמוסיף, ויש משמעות לברכה בכמות שהוא, וגם שהוא מאותו ענין, וגם שכן הוא המנהג, ע"ש).

ב. אם נזכר לאחר שאמר כשנים הטובות, **לבני אשכנז**: יחזור לומר "ותן טל ומטר וכו' וברך שנתינו כשנים הטובות וכו'", כדי שיהיה מעין חתימה סמוך לחתימה, וטוב יותר שיחזור ויאמר ותן טל ומטר וימשיך כסדר, (משנ"ב שם סקט"ו). **ולבני ספרד**: יחזור לראש הברכה, לומר כנוסח בני ספרד. (הלכה ברורה בירור הלכה אות טז, ובפסק"ת הערה 44, וע"פ בילקוי" תפילה ח"ג עמ' עח, ולא דק).

ג. אם נזכר לאחר שהזכיר את שם השם של הסיום הברכה לכו"ע ישלים את הברכה, אך **לבני ספרד** [ויש מבני אשכנז]: יאמר שם ותן טל ומטר וכדלהלן. (כע"י מה שמצינו לגבי משיב הרוח בשו"ע סי' ק"ד ס"ו, ובמחז"ב ובבא"ח וכה"ח שם, ואשל אברהם שם ד"ה אחר, ובאורחות חיים סק"ד). **ולבני אשכנז**: יאמר ותן טל ומטר לברכה בשומע תפילה, אלא א"כ חושש שישכח שיאמרו בין הברכות. [וי"א שייסיים למדני חוקיק, (הגרא"ל שטיינמן זצ"ל)].

ד. אם נזכר לאחר שסיים הברכה לפני שהתחיל לומר תקע בשופר, **לבני ספרד**, [ויש מבני אשכנז]: יאמרו שם, (שו"ע סי' ק"ד ס"ו לבוש שם סי' מג"א סק"ה שו"ע הרב, ובא"ח שם פירוש בלח הי"ח וכה"ח סק"ד ועוד, ושבת הלוי בקובץ מבית לוי פכ"ו). **ולבני אשכנז**: יאמר בשומע תפילה קודם "כי אתה שומע", ויאמר "ותן טל ומטר לברכה, כי אתה...". (ביה"ל סי' ק"ד סוד"ה בלא, ומשנ"ב סי' קיז סק"טז). אך אם חושש שישכח שיאמרו בין הברכות.

ה. אם נזכר שלא אמר ותן טל ומטר לברכה/ברך עלינו, אחרי שהתחיל תקע בשופר, עד שמגיע לשומע תפילה, אומרו בברכת שומע תפילה, קודם כי אתה שומע. (שו"ע שם סי' ו' ומשנ"ב סקט"ו וכה"ח שם סק"ז). **נוסח ההזכרה בשומע תפילה הוא** - "ותן טל ומטר לברכה". (קיצור שו"ע סי' יט ס"ו ובא"ח שם הי"ח, וכה"ח שם סק"ז). **ורבים מבני אשכנז נוהגים גם להוסיף "על פני האדמה"**. (שולחן שלמה ס"ד, ערוך השולחן שם סק"ו, וליקוטי חבר בן חיים ח"א הגהות לס' ק"י).

ו. אם חזר בטעות לברך עלינו, [לפני שהגיע לשמע קולינו] יחזור להיכן שאחז, ויאמר ההזכרה בשומע תפילה. (הסכמת הפוסקים).

ז. אם נזכר לאחר שהזכיר השם שבתחימת שומע תפילה לפני שסיים "שומע תפילה", יש אומרים שייסיים את הברכה ויאמר ותן טל ומטר לברכה, (ע"פ הג"ל, ובש"ת באר משה ח"ד סי' יח והגר"מ"ש קליין שליט"א). **ואולם להלכה [בין לבני ספרד, ובין לבני אשכנז] יסיים "למדני חוקיק"**,

זמן תחילת בקשת הגשמים

זמן הבקשה באר"י - מתחילים לבקש על הגשמים באר"י בז' במרחשון בברכת השנים, (שו"ע סי' קיז ס"א). **ובני ספרד**: נוהגים לומר ברך עלינו וכו' במקום ברכנו, שהוא שינוי של כל נוסח הברכה, (עי' טור וב"י שם וברכ"י שם סק"א בשם האר"י). **ובני אשכנז**: נוהגים לומר "ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה", ומ"מ אף לבני ספרד עיקר השינוי הוא הנוסח הנ"ל, וכל שאמרו יצא ידי חובה.

זמן הבקשה בחו"ל - ובחו"ל מתחילים לבקש על הגשמים, שישים יום לאחר תקופת תשרי, (שו"ע שם). **והשנה הוא בליל ד' כסלו תשפ"ה**, ואם שאל על הגשמים בתוך שישים יום הנ"ל אינו חוזר.

דיני בני אר"י שנוסעים לחו"ל ולהיפך

בן אר"י שנוסע לחו"ל - אם נסע לפני ז' במרחשון, אם בדעתו לחזור לאר"י, שואל כבני אר"י בשומע תפילה, ויאמר "ותן טל ומטר בארצנו הקדושה". ואם שכח אינו חוזר. (עי' משנ"ב שם סק"ה ובש"ת דברי יציב אור"ח סי' סח ובהגרש"א והאול"צ בספר יו"ט שני כהלכתו פ"י הערה ז' ועוד). [ויש נוהגים שישאל כבני אר"י]. אך אם אין בדעתו לחזור, עד לאחר ימות החמה, ינהג כבני חו"ל. אך אם נסע לאחר ז' במרחשון, ימשיך לשאול כרגיל ולא יפסיק. (ברכ"י סק"ו ועוד). [ויש נוהגים שישאל בשומע תפילה].

בני חו"ל באר"י - אם הגיעו לפני השישים יום, שואלים כבני אר"י, אף אם בדעתם לחזור, אך שחוזרים לחו"ל יפסיקו לשאול עד שישים יום לתקופת תשרי, אך טוב שישאלו בשומע תפילה. (עי' שו"ת דברי יציב אור"ח סי' סח ובמשנה הלכות ח"א ס"פ ובש"ת יחיד"ח ח"א ס"ח עג ועוד).

חיילים במלחמה שנלחמים בדרום לבנון או בעזה [אף במקומות שדינם כחו"ל] - כיון שסמוכים לארץ ישראל, שואלים טל ומטר בליל ז' במרחשון. (כמבואר ברמב"ם בפירוש המשניות בפ"ק דתענית, ובמאמר בתענית י'. ובש"ת הרדב"ז ח"ה ב' אלפים וז"ה, ובש"ת דברי יוסף ח"ב סימן ד', ובילקוי" תפילה ח"ג עמ' עז). אך כיון שהגשם אינו טוב להם, יבקשו בשומע תפילה שיהיו גשמי ברכה ולא יזיקו לשום יהודי. (תשובת הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א במח"ס שו"ת שבט הקהתי).

אמר ברך עלינו/ותן טל ומטר לפני הזמן

אם אמר ברך עלינו או ותן טל ומטר לברכה, לפני הזמן, יצא ידי חובה, ואינו צריך לחזור ולהתפלל. ואם רוצה יכול לחזור ולהתפלל על תנאי של נדבה, בתנאי שיוודע שיכוין בה כראוי. (כיון שאינו סימן קללה, כמבואר בשו"ת הרא"ש כלל ד' סימן י', ובאורחות חיים מלגלג הל' תפילה סי' קט ועוד ראשונים, ואף שלהלכה פוסקים כשיטת הר"ן שהובאה בב"י שאף בזמנינו יש לשאול גשמים בז' במרחשון, מ"מ אינו מנע, כיון שאינו סימן קללה, ובש"ת הרדב"ז ח"ה האור"ח סט"ו, וברכ"י סי' ריז סק"ג וביה"ל, ובתהילה לדוד סי' ק"ז סק"ב ובהגהות רעק"א סק"ג בשם שו"ת תורת חיים ח"ג ס"ג. ועוד, אך יש אומרים שצריך לחזור בתנאי נדבה, ע"י שו"ע סי' קח סק"ו, ובה"ח שם סק"ו, ודעת החו"א הובאה בספר דינים והנהגות פ"ד פכ"ש שחזור, ולכן מי שרוצה יכול לחזור בתנאי של נדבה, וכ"כ בשו"ת יביע אומר ח"ה סי' טו, אך היינו דוקא אם יודע שיכוין בה, באר בשו"ת חיי הלוי ח"ב סימן יב). אך שליח ציבור שטעה בתפילה, לא יחזור, [לא בתנאי של נדבה, ואף לא באמצע התפילה]. (שמעתי מהגרעי"פ, ואף לא שייך בזה לתקוני שדרתך, כנ"ל שיוצא ידי חובה).

דיני המתפלל בפלג המנחה/הכרזה

מתפלל בפלג המנחה - תפילת ערבית בליל ז' מרחשון, יכול לשאול כבר בקשת הגשמים. (עי' שער הציון סי' תרצג סק"ו, והגר"ח"ק והגר"ק). ויש אומרים שלא יזכיר בקשת הגשמים. (הגר"ש"א ועוד) [ולכן ככה"ג אף אם שכח אינו חוזר, ראה להלן].

הזכרת ותן טל ומטר - לאחר ברכות קרי"ש לפני שמו"ע יכריז הגבאי "ברך עלינו" או "ותן טל ומטר". (משנ"ב סי' ק"ז סק"ד) ואם הש"ץ

ואז יאמר "ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה כי אתה..." (משנ"ב שם ס"ק יט, וביה"ט ס"ק י"ד, וכה"ח ס"ק י"ז סקמ"ב ובה"ח).

ח. אם נזכר לאחר שחתם "בא"י שומע תפילה", לפני שהתחיל "רצה" לכו"ע יאמר שם "ותן טל ומטר לברכה". "ועל פני האדמה" תלוי במנהגים כנ"ל. וימשיך לומר רצה. (שו"ע שם ס"ה, וביה"ט ס"ק י"ד ד"ה בלא חתימה).

ט. נזכר לאחר שהתחיל "רצה" לפני שסיים את הפסוק "יהי לרצון" השני שלפני "עושה שלום", חוזר לתחילת ברכך עלינו. (שו"ע ס"ק יט ס"ה, ושע"צ ס"ק תכ"ב סק"ח). ואם הש"ץ הגיע לקדושה, לא יענה עם הש"ץ קדושה, כדי שיוכל לחזור לברך עלינו. (כה"ח ס"ק קכ"ג, ובשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' כ"ג ובה"ח ס"ק י"ז, ובשו"ת יבי"א ח"ה סי' י"ג אות ג), ומ"מ בדיעבד אם ענה יחזור לברך עלינו. (שו"ת אג"מ חא"ח ח"ג סי' מו, והליכ"ש).

י. אם במקום לחזור לברך עלינו, חזר לשומע תפילה, אין מחזירים אותו לברכת השנים. (שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' כג, ועוד).

יא. אם נזכר לאחר שגמר לומר יהי לרצון השני, חוזר לראש התפילה. (שו"ע ס"ק י"ז ס"ה). אף שעדיין לא פסע. (משנ"ב שם סק"ח, וביה"ט ד"ה כעקורים, ובא"ח שם ה"ח, וכה"ח שם סק"מ).

יב. נזכר תוך כדי דיבור, לאחר שסיים יהי לרצון, חוזר לברך עלינו, ואינו חוזר לראש התפילה. (גליוני הש"ס ברכות כט).

השוכח לשאול גשמים ונזכר לאחר התפילה

נזכר ששכח לשאול - אדם שיודע בודאות ששכח לומר ברכך עלינו/ותן טל ומטר לברכה, צריך לחזור ולהתפלל. (שו"ע ס"ק י"ז ס"ד) וראוי לחזור ולהתפלל בציבור, כדי שתתקבל תפילתו, אך אינו חייב לטרוח ע"כ. (עי' תוס' ברכות כו: ואף אם נחשב כתפילה, מ"מ יש עניין להתפלל בציבור, וכן הורה הגריש"א, והגר"ח, אך השיב הגר"ח ס"א"צ לטרוח).

מפחד שישכח עוד פעם - אם שכח להזכיר, אף אם יודע שישכח עוד פעם, יכין את עצמו בכוונה, ויחזור ויתפלל. (עי' שו"ע ס"ק קכ"ד ס"ה ובמשנ"ב שם סק"מ, אך למעשה כיון שאינו מתרכז, יחזור ויתפלל, וכן אמר לי לדינא הגר"י משי" שו"ת, אלא שהיה שעה אחת קודם התפילה ויכין את עצמו כמבואר בשו"ע ס"ק צ"ג ס"א, ועי' במש"כ בשערי יוסף דיני אמירת ברכך עלינו).

המסופק אם שכח לשאול ותן טל ומטר

מסופק בתוך ל' יום - אם מסופק בתוך ל' יום [או ש"ץ קבוע כגון בתוך שנת האבל בתוך ל' יום]. (עי' משנ"ב ס"ק י"ד סקט"ו, ומאמר מרדכי שם סקט"ו ובה"ח סק"נא). עד שלושים יום, בחזקת שלא שאל גשמים, בודאי אמר כמו שרגיל וחוזר ומתפלל, אבל לאחר שלושים יום בחזקת ששאל גשמים, ואינו חוזר ומתפלל. (שו"ע ס"ק י"ד ס"ח), אף שבשבתות אין שואלים טל ומטר. (משנ"ב סק"ל"ז ובה"ח שם סק"ג).

אשה שמסופקת בתוך ל' יום - אשה שמתפללת בכל יום תפילה אחת, מעיקר הדין די בחזקת של שלושים יום, וכדלהלן. (נח' הפוסקים האם די בחזקת של שלושים יום או חששין פסקין דבעינן שלשים יום. [עי' דרכי משה ס"ק י"ד סק"ב, ובט"ז שם סק"ב, ובשו"ע הרב סק"ב, ובה"ח סק"נ]. ולפ"ד די בחזקת של ל' יום, וכ"כ לדינא הגר"י משי"ד) אך יש מחמירים שצריכה להתפלל תשעים תפילות, (כן נראה ע"פ המאמר מרדכי סקט"ו ובדרך החיים סק"ב ובמשנ"ב שם סק"ל"ז). ולכן נראה שלכו"ע [וכמו שנראה להלן], שהכל לפי הרגל הלשון, ואין שמרגישה בעצמה, אם כוונה בתפילתה או היה בדעתה לומר ברכך עלינו/ותן טל ומטר, או שהתפללה בלא כוונה או בעייפות וכמצוי.

התרגל בלשונו לפני שלושים יום - אם מסופק לאחר שבועיים, ובהרגל לשונו יודע שכבר התרגל לומר ברכך עלינו/ותן טל ומטר לברכה, אינו צריך לחזור להתפלל. (בפת"ש שם סק"ח, כתב שא"צ לחזור, וכן ה"ד הגריש"א בציני הלכה עמ' קפח, וכן השיב הגר"ח שם ברור לו שאינו טועה אינו חוזר, ואמנם בשו"ת בר פעלים ח"ב אורח סי' י, כתב שכיון שאין לו חזקה שיחזור ויתפלל, ועי' בהליכ"ע ח"א עמ' קלג, שכתב לגבי משיב הרוח שיחזור, ולא כתב מקור לדבריו, ואמנם בילק"וי לא ה"ד, ולמעשה נראה דאולינן בזה למעשה בחר ההרגל שאמר, ושו"ר לדינא בכה"ח ס"ק סק"ב שלמעשה לא יחזור, ואמנם אם אפשר לומר סב"ל תליא במח' הפוסקים לגבי המלך המשפט אם אמרין סב"ל בתפילה, ובצירוף הכא שהעניין הוא ההרגל בלשונו, א"צ לחזור ולהתפלל).

לא מורגל בלשונו לאחר שלושים יום או לאחר שאמר 90/101 פעם - ומסתפק אם הזכיר ותן טל ומטר/ברך עלינו, אין צריך לחזור להתפלל. (נחלקו בזה הפוסקים, בשו"ת בית דוד סי' מז כתב להסתפק אם איבד חזקתו, ובבית עובד כתב שאם אמר נכון ל' יום ואח"כ טעה התברר שלא מורגל וצריך לחזור, וכ"כ במקור חיים, בעיקר הד"ט ס"ה אות נב, אבל בבא"ח ס"א פרשת בשלח אות טו כתב שלאחר שהוחזק שלשים יום לא איבד חזקתו, וכ"כ בבה"ח ס"ק י"ד סק"ב, וכ"כ באשל אברהם בוטאטש ס"ק י"ד ס"ה, ובהליכ"ע ח"א עמ' קלד כתב שלמעשה לאחר שלושים יום לא איבד חזקתו, ואמנם ה"ד הגריש"א בהליכות שלמה תפילה פ"ח הערה 94 והוסיף שם הגריש"א שיחזור ויאמר כמה פעמים ותן טל ומטר לברכה).

קרוב לודאי שהזכיר ברכך עלינו/ותן טל ומטר לברכה - אינו חוזר.

בדעתו לומר לפני התפילה - אם היה בדעתו לומר בתחילת התפילה, אם אחרי התפילה מסתפק, חוזר ומתפלל, אבל אם מסתפק זמן רב לאחר התפילה, [כחצי שעה, או ששכח מה שאמר], יש אומרים [מבני אשכנז/ספרד] שאינו חוזר ומתפלל. אך להלכה [בין לבני ספרד, ובין לבני אשכנז] חוזר ומתפלל, כיון שתולים שהתפלל כהרגלו, וטוב שיחזור ויתפלל בתנאי של נדבה. (במשנ"ב ס"ק י"ז סק"ל, ובמגן גבורים אלף המגן אות יב בשם המור וקציעה ע"פ דברי ה"ט"ו סי' תכ"ב סק"א, ובסידור יעב"ץ דיני ר"ח שער החדש פתח ב' אות ה' ו'. ובשו"ת אור"ח ח"ד פ"ו ב', כתבו שאם שהתעורר הספק לאחר התפילה אינו חוזר, כיון יש לנו לתלות שאמר כהגון, ואמנם באור"ח שם כתב, שהרצוה להחמיר על עצמו יחזור על תנאי נדבה, יעו"ש, ואולם בכה"ח ס"ק תכ"ב סק"ח הביא דעת המג"א סק"ד שס"ל כדעת הב"י והב"ח שצריך לחזור כיון שרגיל להתפלל בלא לומר יעלה יובא, ושכן כתבו, בא"ח, וכן בברכ"י ס"ק תכ"ב סק"ג שמי שנזכר שלא אמר יעלה יובא, לאחר התפילה צריך לחזור כיון שסיכיה נקט שלא אמר, וכמו שכתב רבי יעקב מולכו בשו"ת כת"י סימן עה, והו"ד הבר"כ בשו"ת סק"ד, וכ"כ לדינא בסידור בית עובד אות ה' ובקשר גודל סי' כא אות ח' ובחי' אדם כלל כד אות כב, ובילק"וי מהדורה ישנה, ח"א הערה רמז בהערה, ומ"מ בכה"ח שם ובשו"ת יביע אומר ח"ו סימן כח הערה ג' כתבו לדינא שטוב שיחזור בתנאי של נדבה, וביב"א שם לא דק בזה).

בדעתו לומר לפני ברכך עלינו - אם היה בדעתו לפני ברכך עלינו לומר טל ומטר לברכה/ברך עלינו, והתעורר לו הספק לאחר התפילה [וכ"ש לאחר זמן רב] לכו"ע, אינו צריך לחזור. (כמבואר בדברי המור וקציעה שהוא מקור דברי המשנ"ב, שכתב שאין זה נקרא ספק אלא כששם אל לבו הספק תיכף במקום שהיה לו להזכיר בעודו עומד שם באותה ארץ או לפחות שנפל בספק בעודו עומד תפילה שויה לו להזכיר בה אבל אם לא הזכיר בתפילה, וכ"ש אם אות ח' ובחי' אדם כלל כד אות כב, ובילק"וי מהדורה עכ"ד, ואף האחרונים הנ"ל יודו לדבריו, ושוב מצאתי שכן כתב להדיא בכה"ח ס"ק י"ד סקמ"ח ע"ש).

מתפלל מתוך סידור/עשה סימן - אם היה לו סימון בסידור, כגון ששם מדבקה או היכר אחר, על ברכך עלינו או שמתפלל בסידור באצבע, ולאחר התפילה הסתפק, אינו צריך לחזור ולהתפלל. (הס"ל ס"ק י"ד סק"א וכה"ח שם סק"ד).

שכח ועבר זמן תפילה - אם עבר זמן התפילה כגון ששכח בתפילת מנחה ועבר זמן תפילת מנחה, יתפלל פעמיים ערבית, הראשונה לשם ערבית והשנייה לשם תשלומין של מנחה. (משנ"ב ס"ק קח סק"ה). אם שכח בתפילת שחרית ונזכר קודם חצות, יתפלל קודם חצות, אף אם עבר זמן תפילה, אך אם עבר חצות יתפלל פעמיים מנחה, הראשונה לשם מנחה, והשנייה לשם תשלומין, אך אם הסתפק בזה לאחר זמן דינו כנ"ל.

אשה ששכחה - בין לבני ספרד ובין לבני אשכנז, [אף בתפילת ערבית] דינה כאיש ותחזור ותתפלל. (הסכמת הפוסקים, ויש אומרים שבתפילת ערבית לא תחזור, הגריש"א בספר תפילה כהלכתה פ"ב הערה ק, אך עי' משנ"ב ס"ק י"ד סק"א, ובשו"ת יבי"א אורח ח"ו ס"ק י"ח שנתחזר ותפלל, ויבדוק הלכה ח"ב ס"ק רטו, ועוד).

שכח בליל ז' במרחשון [הלילה הראשון] - חוזר ומתפלל בתנאי של נדבה, (עי' בלקט יושר עמ' כא, על התרומת הדשן שלא חזר, [ועי' בשו"ת יביע אומר ח"ו סי' יח אות ב] ומשנ"ב ס"ק י"ב הביא בזה מח' אחרונים, ונראה מדבריו שצריך לחזור, ובה"ח שם, ובה"ח ס"ק י"ד נראה דחזור על תנאי של נדבה יחדש בה דבר), ואם שכח בתפילת ערבית בפלג המנחה, לא יחזור. (עי' הנ"ל ליון שיש אומרים שלא יזכיר, ולכן בצירוף טיטות הפוסקים שבכלילה הראשון אינו חוזר, לא יחזור).

שכח לומר בתפילת מנחה בערב שבת ושכח לומר ברכך עלינו/ותן טל ומטר ברכה - אם נזכר בליל שבת לא יחזור, כיון שבליל שבת לא מזכירים ותן טל ומטר וכו', (ידוע דעת הגר"ח מבריסק סימן א' שחייב לחזור, כיון שנקרא שלא התפלל, וכן הסכימו עוד פוסקים, אך בחכמתו של אורח חיים סק"ד ובתורת חיים סק"ה ובה"ח ס"ק י"ג ובשו"ת הר צבי אורח ח"י ד' ודוע כתב שלא יחזור, וכן הסכימו עוד מגדולי הפוסקים). ויש אומרים שטוב לכוין לצאת בברכה מעין שבע, בליל שבת. (תורת ההזכרות ח"ב עמ' ק, וכן שו"ת מהגר"י משי"ד). אך מעיקר הדין כנ"ל מדברי הפוסקים אין חיוב בזה. (ונת' בארוכה ביורי הלכה).

דיני אמירת ב"ע/ותן טל ומטר 90 פעם

ראוי לומר, [ובפרט למי שיודע ששוכח] ביום ו' או ז' במרחשון, 101 פעמים, לבני ספרד: יאמר רופא חולי עמו ישראל ברכך עלינו וכו', (עי' בכה"ח ס"ק י"ד סק"ס). ולבני אשכנז: יאמר, "ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה", ואם אמר בתחילת הקיץ "ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה", הרי הוא שינה את הרגלו, ומכאן ואילך אף אם יש לו ספק מה הזכיר אינו צריך לחזור. (עי' שו"ע ס"ק י"ד ס"ט ומשנ"ב סק"מ ובה"ח שם סק"ס). ויש שנהגו שלא לעשות עצה זו. (כדעת רבינו פרץ, עי' ביאור הגר"א ס"ק י"ז סק"ג ובה"ח שם ס"ט ד"ה ואם, והגרש"א).

אמרו רק 90 פעם - והסתפק א"ח אם אמר "ותן טל ומטר לברכה" אינו צריך לחזור. (משנ"ב שם סקמ"א בשם החת"ס חא"ח ס"כ, ובה"ח שם ד"ה אם ביום ראשון של פסח, ובה"ח שם סק"ח בשם החת"ס). אך רבים מבני ספרד, ומבני אשכנז נהגו להקל לאומרו רק 90 פעם, (וכמוזכר במהר"ם מרוטנבורג, ובשו"ת שם, ובליקוטי הערות על החת"ס בשם הפת"ש, ובשו"ת זכרון יהודה סי' יא, ובשו"ת חמד ר"ה ס"ג אות ד', ובה"ח שם, ובהליכות עולם ח"א עמ' קלג בהערה, וכן ה"ד הגריש"א בציני הלכה שם).

אמירתם בשבת - מותר לשנן כאמור את ההזכרה הנ"ל ביו"ט או שבת, ואין בזה משום הכנה לחול, אין בזה משום מכין, כיון שהוא רק בדיבור בעלמא. (הסכמת הפוסקים). וגם שהוא לצורך מצוה (הגר"י זילברשטיין שליט"א), [ויש מחמירים בזה, (הגר"מ לובין שליט"א)].

לתרומות והנצחות להמשך הדפסת הגליון:

ניתן לתרום: דרך נדרים פלוס, חפשו: פסקים והלכות לתרומות ולהפצת העלון: 053-3233587 להצטרפות לרשימת התפוצה:

באימייל: a921434567@gmail.com

לשאלות בהלכה: 058-3233587

עלון השבוע מוקדש

לעילוי נשמת חיים בן פרג' הכהן ז"ל ולרפואת רוזי בת שמחה בתושח"י

ולעילוי נשמת רבי מאיר בן רחל פחימה זצ"ל